

18

Forslag fra Morten Lund og Magnhild Meltveit Kleppa om ny § 110 d i Grunnloven. (Lokalt selvstyre)

Til Stortinget

Undertegnede representanter vil med dette sette fram forslag om å grunnlovfeste det lokale selvstyret.

Innledning

Folkestyret har verdi i seg selv for å avveie motstridende interesser og løse konflikter i viktige samfunnsspørsmål. Brede demokratiske prosesser bidrar til oppslutning om avgjørelsene. Beslutningsprosessen kan ta tid, men avgjørelsene som treffes på denne måten får en legitimitet som er vanskelig å oppnå på annen måte.

Selv om det kommunale selvstyret står sterkt i vårt land, er det under stadig press. Lav interesse for å delta i folkevalgte organ, kompliserte interne styringsforhold, økende byråkratisering og sterkere statlig styring bidrar til å svekke det kommunale selvstyret.

I både Sverige og Danmark er det lokale selvstyret grunnlovfestet.

Historikk og begrunnelse

I stortingssesjonen 1983–1984 ble det fremsatt følgende forslag om grunnlovfesting av det lokale selvstyret:

«Norge er inndelet i Kommuner og Fylkeskommuner, som udøve kommunalt og fylkeskommunalt Selvstyre. Den enkelte Kommune og Fylkeskommune har Ansvar og Myndighet i lokale Sager, og i Sager av Betydning for Distriktet. Nærmere bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsfordelingen fastsettes ved Lov.

Kommunen ledes af et Kommunestyre, valgt ved særskildt Valg, af og blant de Stemmeberettigede i Kommunen. Fylkesting, som velges af og blant de Stemmeberettigede i Fylket. Regler om Stemmeret og Valgbarhed ved Kommune- og Fylkestingsvalg fastsettes ved Lov.

Det er Statsmyndighedernes Pligt at sikre Kommuner og Fylkeskommuner nødvendige Tilganger til at udøve sine Funktioner og give dem reell Medinnflydelse ved Afgørelse av Spørgsmål som er viktige for Distriktet.»

Forslaget ble avvist i Stortinget da dette ble behandlet 25. februar 1988. Begrunnelsen var i hovedsak at det kommunale selvstyret i Norge hadde en så sterk konstitusjonell stilling at det derfor ikke var

behov for spesiell grunnlovfesting. Dessuten ble det bl.a. hevdet at det er usikkert om formuleringene «vil kunne påberopes som grunnlag for krav fra fylker og kommuner overfor Storting og Regjering». I debatten ble det også pekt på at fylkeskommunenes stilling er under debatt og at det derfor ville være uheldig å grunnlovsfeste fylkeskommunen.

Mye tyder på at det var det aktuelle grunnlovsforslaget mer enn selve prinsippet om grunnlovfesting som var avgjørende for Stortingets motstand. Det kom bl.a. til uttrykk ved at Stortinget året etter ratifiserte Europarådets konvensjon om lokalt selvstyre, hvor det i artikkel 1 heter som følger:

«Prinsippet om lokalt selvstyre skal anerkjennes i nasjonal lovgivning, og i Grunnlov hvor dette lar seg gjennomføre.»

Til tross for at Stortinget hadde ratifisert Europarådets konvensjon om lokalt selvstyre, hevdet staten under behandling av Sak nr. 84/4395 A-75 Forhandlingsrett vedr. Undervisningspersonale i Oslo byrett, våren 1995, at kommunenes selvstyre ikke uten videre kan betraktes som noe konstitusjonelt prinsipp. Dette fikk rettens medhold, og viser at Norge i virkeligheten ikke tilfredsstiller konvensjonens krav.

I stortingsperioden 1993–1997 ble det derfor fremmet to forslag om å grunnlovsfeste det lokale selvstyret. Også disse forslagene ble avvist i Stortinget da de var oppe til behandling 27. april 1999. Denne gangen var begrunnelsen at det lokale selvstyret har vært et dypt forankret prinsipp i over 160 år og at en grunnlovfesting ikke ville gjøre det lokale styresettet mer effektivt eller rasjonelt. Videre var Stortinget redd for at en slik grunnlovfesting ville svekke og skape uklarheter om mulighetene til å gjennomføre en nasjonal fordelingspolitikk.

Begrunnelse for grunnlovfesting

Selv om Europakonvensjonens artikkel 1 ikke stiller et absolutt krav om grunnlovfesting av prinsippet om lokalt selvstyre, så er det likevel en relativ sterk oppfordring i formuleringen «hvor det lar seg gjennomføre.» At prinsippet er nedfelt i loven kan markere en holdning fra statens/sentrale myndigheters side som på sikt kan bidra til å styrke kommunenes posisjon, og derved kunne bidra til å prioritere

arbeidet med å opprettholde og utvikle et aktivt folkestyre på dette nivå.

Det har i den senere tid ofte vært påpekt fra flere politiske hold at det er alt for mye detaljstyring fra statlige myndigheters side, og at det er ønskelig med større kommunalt selvstyre. Det kommunale selvstyret er grunnlovfestet både i Sverige, Danmark og Finland, uten at dette har fratatt sentrale myndigheter retten til å gjennomføre en nasjonal fordelingspolitikk.

Det er med andre ord ingen tungtveiende prinsipielle innvendinger mot å ta inn en slik bestemmelse i Grunnloven. Ved at vi får en grunnlovsbestemmelse, vil kommunenes selvstyre måtte betraktes som et konstitusjonelt prinsipp. Det vil føre til at Storting, regjering og det sentrale embetsverk vil måtte bli mindre detaljstyrende. Dette vil også innebære at Stortinget ikke vil kunne oppheve det kommunale selvstyret ved lovendringer, noe mange mener Stortinget nå kan. Grunnlovsendring må i så fall til.

En grunnlovsfesting av det lokale selvstyret vil bidra til et sterkere gjennomslag for lokaldemokratiet i praktisk politikk. Det vil bli mer utfordrende og attraktivt å påta seg folkevalgte verv, og den demokratiske vitaliteten kan bli større.

Forslag

Det fremmes derfor følgende

forslag:

Ny § 110 d skal lyde:

Stedlig Selvstyrelse udøves ved folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser herom fastsættes ved Lov.

Oslo, den 28. september 2000

Morten Lund Magnhild Meltveit Kleppa

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær